

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

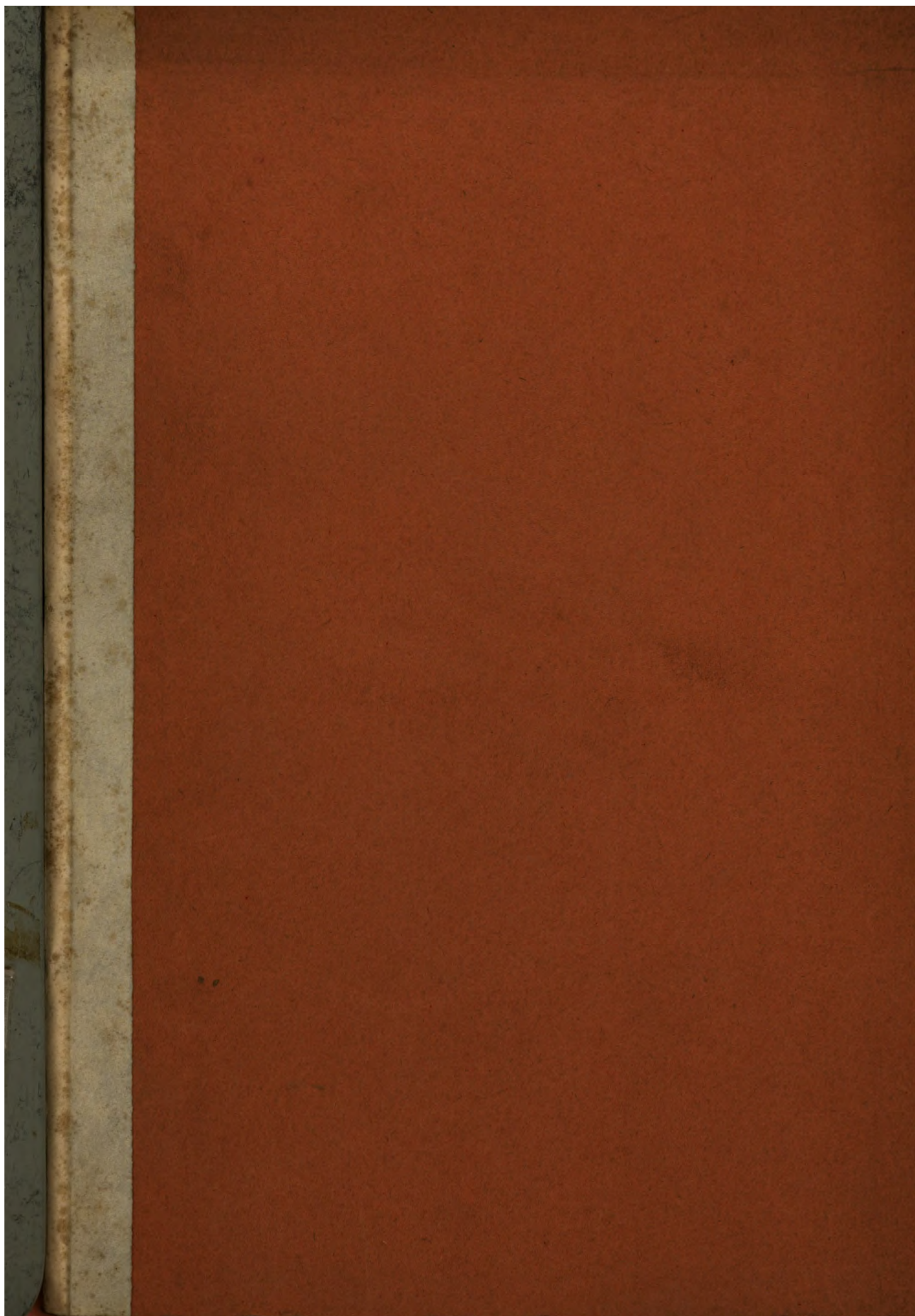
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

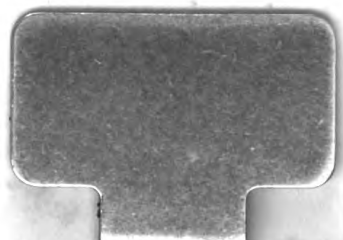
For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

222
Preserve this wr

EGYHÁZI BESZÉD

ELŐ- ÉS UTÓIMÁDSÁGGAL,

A TISZÁNTULI EV. REFORMÁLT EGYHÁZKERÜLET ELŐTT

1884. ÁPRILIS 27.

ZWINGLI ULRICH

REFORMÁTOR SZÜLETÉSÉNEK

NÉGYSZÁZADOS EMLÉKÉRE

A FŐISKOLA IMATERMÉBEN

TARTOTTA

CSIKY LAJOS,

DEBRECZENI EV. REFORMÁLT HITTANÁR.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1884. — 593.

1186. d. 1.

Concio sollemnis
ad recolendam diem natalis
beati Reformatoris

Ulrici Zwingli

post quatuor annorum saecula
reviviscitis memoriam

praesente Synodo reformatorum

Hungariae
partiti Transilvania
die 27. Aprilis 1884.

in oratorio collegii reformatorum
debrecinensis

habita,

precesque
eadem occasione ad Deum fuisse

per
Ludovicum Csiky
Professorem Theologiae
ordinarium publicum.

EGYHÁZI BESZÉD

ELŐ- ÉS UTÓIMÁDSÁGGAL.

A TISZÁNTULI EV. REFORMÁLT EGYHÁZKERÜLET ELŐTT

1884. ÁPRILIS 27.

ZWINGLI ULRICH

REFORMÁTOR SZÜLETÉSÉNEK

NÉGYSZÁZADOS EMLÉKÉRE

A FŐISKOLA IMATERMÉBEN

TARTOTTA

CSIKY LAJOS,
DEBRECZENI EV. REFORMÁLT HITTANÁR.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1884. — 593.

ELŐIMÁDSÁG.

Nagy Istenünk, ki örök hatalommal uralkodol a múló idők fölött; édes Atyánk, ki kegyelmes vagy hozzánk vég nélkül, örökké: reád tekintünk föl s hozzád imádkozunk, a bűn gyermekei trónod elé állnak. Hitünknek szemével a mennyben keresünk, mutasd meg magadat szívünk világában.

Édes Atyánk, véghetetlen nagy a te isteni hatalmad; ott látjuk annak erejét a sok ezer világ nagy rejtelmeiben s érezzük hatását testünkben, lelkünkben. Örök Isten, kifogyhatatlanul gazdag a te atyai kegyelmed mi hozzánk, gyarló emberekhez. Ott ragyog az a menny boltozatán, a nap világában; ott biztat az az éj homályában; érezzük annak áldó melegét szívünk bensejében, hol keresztyén vallásunk oltártüzként lángol.

Szent, szent, szent voltál te seregeknek Ura, Izráel népéhez, hogy küldtél hozzá prófétákat, kik hirdessék ő neki az engedelmesség vallását. Kibeszélhetetlenül nagy a te irgalmad, hogy elküldted hozzánk szent Fiadat, ki a szabadság evangéliomát hirdette mi nekünk. Hozzád száll fel hálaimádságunk a vallásért, mely hitet és könyörgést kíván egyedül, hogy békét és dicsőséget adjon érette. Áldunk tégedet jó Atyánk, a szeretetnek vallásáért, mely szelid napfényével a bűnbánat könyeibe olvasztja fel a szívnek jégkergét. Áldunk a vallásért, mely nemes érzelmeket költve föl bennünk, háládatosságra készít minden magas iránt.

Mi Urunk, Istenünk, buzgó hálafohászt viszünk föl elődbe, hogy a földnek gyermekeit befogadtad kegyelmi tanácsodba és hogy sokra biztad azokat, kik hozzád hivek voltak mind a halálig. Ime ma is háládatosságban emlegetjük kegyelmednek tündöklő jóságát, hogy adtál mi nekünk embereket, kik Szentlelkedtől ihletve működtek javunkra; hogy felnyitottad általok előttünk a legtisztább forrást, honnan élet vize csörgedezik felénk.

Ne nézd igaz Isten, szivünk gyarlóságát, sőt arra erősíts meg minket, hogy lélekben és igazságban éljünk s úgy tisztelhessünk tégedet, mint Krisztus Urunknak megváltott hivei. Ámen.

EGYHÁZI BESZÉD.

Ézsaiás 18, 3. Ti világnak minden lakói és földnek lakosai, meglátjátok, mikor a hegyeken zászlómat felemelem és mikor az én kürtömet megfuvallom, meghalljátok.

Máté 10, 28. Ne féljete azoktól, kik a testet ölnek meg, — a lelket nem ölhetik meg.

Keresztyén Atyámfiak! Isten az egyedül örökkévaló minden mulandóság fölött. Repüljete át a röpke gondolat szárnyaival sok ezer éveken; merüljete el lelki szemeitekkel a teremtetlen világ örök titkainak szemléletébe; vagy nézzéte a jelenvaló világban Isten szentségének fényességét, melybe szemünk bele nem tekinthet, de csak szívünk érezi annak boldogító melegét: bizony vidám hymnushang zendül föl ajkunkon s magasztaljuk az örökké Dicsőt, ki előtt sok ezer esztendő annyi, „mint a tegnapnak ő elmulása és egy éjnek rövid vigyázása.“

Isten az egyedül örök hatalom s az ő véghetetlenségét mi soha felfogni nem tudjuk. Az általa teremtetett idő az ő akaratának szolgálja s részeit az ember is számba veheti. Lát benne évezredekre menő hosszú századokat, melyekben a teljes igazság még kinyilatkoztatásra várt; olvas benne olyan éveket, melyek az örökkévalóság végetlenével érnek föl, melyekről sok millió megváltott léleknek dicsőítő hallelujája beszél; századoknak sötétsége borong ismét szemeink előtt s ugyan a megszámlálható idő folyamán szemléljük, mint tűnedeznek elő a feljövő nap első sugarai. Igen, Atyámfiak! mi emberek nem vagyunk a jelennek rabjai; Isten erőt adott minékünk arra, hogy lelki szemeink előtt megelevenítsük a multnak képeit s az ösmeretlen jövőn is el tudunk mi merengeni. Nagyobbak

vagyunk mi a mérhető időnél; nem temeti az el azt, mi bennünk örök.

Imé, Keresztyén Társaim, lelkemnek röptében én is századokon haladtam át egy pillanat alatt, midőn az ó-szövetség nagy prófétájának, Ézsaiásnak látnoki mondását összefűztem előtetek az új-szövetség Királyának, Krisztus Urunknak drága szavaival; imé, egy több százados multu iskola falai között hirdetem én ez órában az igét; hirdetem pedig azt véneknek, kik gazdagabbak az emlékezetben, mint a reményben; életök delén álló férfiaknak, kiket a kiállott küzdelmek újabb küzdelemre aczéloznak s velők együtt ifjaknak és gyermekeknek, kiknek oly szép jövőndőt ígér a multnak látása; imé, négyszázados multa gondolva vissza, az emlékezet fályavilágát gyujtom meg e jelen órában hogy zöld borostyánvirággal koszoruzzam meg áldott reformátorunknak, Zwinglinek nevét.

Bizony, jó az Isten, ha megáldja az ő gyermekeit a háládatosság lelkével, mely beszélni akar akkor is, ha jóltevője nem kíván szavakat. Méltó dolog mi hozzánk is, hogy sziveinkben háládatos érzelmekkel elzarándokoljunk egyházunk nagyjainak sirjaihoz, hol a kegyeletes megemlékezés derült napfényében tekintve a multat, benne tanítómestert szerzünk a jelenre; hol aczélsziveket, törhetetlen jellemeket tanulva ismerni, erőt nyerünk kitartó küzdésre; hol megtapasztaljuk azt is, hogy könnyebb békóba verni a szelet, mint az igazságot megállítani diadalmi útjában.

Jertek, Keresztyén Hallgatók! ily érzelmekkel sziveinkben hadd vezesselek el titeket lelkünknek szárnyain a hófödötte magas bérczek szép hazájába, hol, a szabad Helvéczia földjén, négyszáz esztendővel ezelőtt egy gyermek látta meg Isten fényes napvilágát, kinek szava átzendült később a föld minden részein; ki ott, hol magasan leng ma is a szabadság zászlója; ki ott, hol az álpesi kürtöknek erős hangját zengő harsonában veri vissza a hegyek kőfala: romlást hirdetett a lelki Izráel ellenségének épen úgy, mint Ézsaiás általunk fölvelt prófétai szavaiban a napsütötte Ethiopiának. Hadd beszéljek ti néktek a férfiuról, ki magába szíván a magas hegyek szabad levegőjét, lelki szabadságot hirdetett mi nekünk és velünk együtt a föld minden népeinek.

De nem, az eszme győzedelmének, az elv diadalmának ez emlékünnepevényén nem akarok én sokat beszélni az emberről, ki

csak gyarló eszköz volt Istennek kezében. Nem rajzoló a gyermeknek sorsát, nem kísérem Zwinglit ifjúsága útján, nem írom le későbbi életének nehéz küzdelmeit; hanem, születésének négy-százados évfordulóját ünnepeljük bár, mert engem a szabadság evangéliomának hirdetőjét nem köthet az idő, csak életének utolsó pillanatára akarok az általam kiválasztott szentirási mondások világával fényt árasztani.

Jertek Atyámfiai, nézzük meg Zwinglit a kappeli csatamezőn, hol lobogó zászlók árnyában, kürtök riadásának zajában e szavakkal hunyt el a hithős: *a testet ugyan megölhetitek, de a lelket nem.* Gondolkozzunk e látnoki szavakról, vonatkoztassuk azokat a reformátorról magára a reformációra s Krisztus keresztyére, mint lelkünk zászlójára tekintve, s az evangéliomra, mint az örök élet zengő kürtjének szavára hallgatva, hirdessük fenhangon, félelmetlenül, hirdessük a föld minden népének, hogy *ama hitujítás, melyet dicső emlékezetű reformátoraink kezdettek, a léleknek a testiek ellen harczoló s azokat meggyőző örök életű munkája.* Bizton prédikálhatjuk ezt, mert hiszen a reformáció a testiek feletti győzelem, midőn

1. az Atya műveit dicsőíti meg;
2. a Fiu méltóságát adja vissza s
3. a Szentlélek szavának engedelmeskedik.

Örök Isten, hatalomnak atyja, kegyelemnek Ura, szentség új Világa, erősítsd meg szolgád gyengeségét, hogy szeretettel tudja e nagy és fontos igazságokat hirdetni.

I.

A reformáció az Atya műveit dicsőíti meg, e nagy diadalmi igazságot hirdetjük mi először is e napon s ezt mutatjuk ki néhány nagy vonásban.

Isten, ki *dicsőséget és ékességet öltözött magára, ki magát világossággal, mintegy öltözettel körülvette* (Zsolt. 104, 1. 2.), a világosság Atyja lett mindjárt a teremtés kezdetén, elválasztván azt hatalmának parancsszavával az éjszaka sötétségétől. Az Ur *hozzámehetetlen világosságban lakozván* (1. Tim. 6, 16.) s minden sötétséget gyűlölván, az értelem vakságát is oszlatni akarja s arra tanítja az embert, hogy ur legyen eszével a természetnek nagy világában. A tudomány, e drága kincs, Isten adománya, s nem azért

van az az ember birtokában, hogy mint a sirbolt lámpája haszon nélkül éljen, hanem azért, hogy mint a hullámnzó tengernek partjára építettett világító torony, biztos kalauzunk legyen az élet viharos utjain. Örök dicsősége a reformácziónak, Atyámfiai, hogy iskolákat nyitott, melyekből világosság áradt el a messze sötétségben, hogy lángra gyujtván a szabad vizsgálódásnak fáklyáját, azt hirdeté mindig: *legyen világosság!* — és ez által Isten teremő akarátának lett résztársává.

Ha pedig lelkünk tisztaságának napfényét borítja el a bűnek fellege, az Urnak ekkor is gondja van mi reánk, de magának tartja fenn egyedül, hogy kegyelmének fényességével ő fedezze el a bűnek homályát, és a bűnbocsátásnak nagy hatalmát soha sem adja át a gyarló embernek. *Én vagyok, én vagyok, ki eltörölöm a te álnokságodat én magamért és a te bűneidről meg nem emlékezem* (Ézs. 43, 25), — így szól maga az Ur prófétája által hozzánk bűnösökhöz. Dicső munka a reformáczió munkája, Keresztyén Társaim, hogy visszaadta a menny Urának a bűnök megbocsátásának hatalmát, melyet a bűn fia, hatalom és erő nélkül, bűnös önzés által elvakittatva, magának tulajdonított el, elzárva ez által a föld tudatlan gyermeke elöl az igaz bűnbánat mennybe vivő utját. Bizony diadalmi éneket zenghetünk ama nagyoknak emlékezetére, kik megnyitották szemeink világát, hogy tiszta fényében, teljes dicsőségében láthassuk a láthatatlan Dicsőt, hogy megnyitották e végre előttünk Istennek szent könyvét, a biblia lapjait.

Szükséges-e nekem, ti előttetek Keresztyén Társaim, sokat beszélnem a keresztyénség egyedüli szentkönyvéről, a bibliáról, hogy ezzel is mutogassam a reformácziónak áldott hatását? Tudjátok ti velem együtt, hogy nincsen könyv e földön, mely oly igaz kegyelmet, oly tiszta szerelmet, olyan tartós békét lehelne, mint a mi szentkönyvünk. Fölötte áll e kincs minden földi kincsnek, Istenünknek és Atyánknek legdrágább ajándéka az. Ha éhes vagy, eledellel táplál; ha szomjas vagy, kutforrásod lesz az; ha beteg vagy, gyógyszerert találsz benne; ha gyöngé vagy, rá támaszkodhatol; ellenséged ellen kard az oldaladon, homályban, sötétben lámpa az kezedben; színes szívárvány az a mi lelkünk előtt, mely kegyelmet hirdet nekünk bűnösöknek. Isten dicsőségének műve a biblia a bűnös emberi nem lelkének javára.

És ezen legdrágább, ezen mennyei származásu könyv elrejtve hevert, Atyámfiái, századokon át zárdáknak mélyében, portól elborítva. Drága harmatjával nem lágyithatta az föl a kemény szíveket, boldogtalan volt az emberiség, mert nem gondolkodhatott Isten törvényéről éjjel és nappal.

Óh mondjátok meg Keresztyén Társaim, méltó-e hát a mi megemlékezésünk Zwinglire, ki világosságot gyújtott a szellemi és lelki sötétség zordon éjjelében, ki hatalmas szavával felrázta az alvó lelkiösmeretet, ki Isten igéjével, az örök élet ezen soha ki nem apadó forrásával táplálta hiveit?! Mondjátok meg nekem, nem a testiek ellen harczol-e, és nem érdemel-e örök életet a reformáczió, ha azt hirdeti, hogy *egyedül a szentírás a hit és élet zsinórmértéke* és hogy mi *kegyelemből igazulunk meg a Jézus Krisztusban való hit által*.

Halljátok meg e tant, halljátok meg az evangéliom zengő kürtjének harsogását, ti földnek minden népei! Nem félünk mi a mi elleneink fegyvereitől, mert azok testiek, holott mi a keresztyéni alázatosság lelkével járulunk Istenhez kegyelemért s hittel fordulunk a mi Urunkhoz, a Jézus Krisztushoz, hogy megnyerjük a mi lelkeinket. Boruljunk le Isten előtt, ki önmagát dicsőíti meg s megengedi nekünk, hogy tiszta meggyőződéssel hirdessük és valljuk Krisztus Urunknak eme szavait: „*mit használ valakinek, ha mind e világot megnyerné is, ha az ő lelkét elveszti?*!” (Márk 8, 36).

II.

Beszédem fonalán Jézus Krisztus nevének emlegetésére jutottam, s czélom szerint is történt ez Atyámfiái, mert azt akarom *másodszor* röviden jelezni, hogy *a reformáczió visszaadta az Istenség második személyének, a Fiúnak méltóságát*.

Istent Krisztus által ismerhetjük meg egyedül, hiszen a napot is csak nappal láthatjuk. Pusztán a természet világában tekintve, úgy tűnik fel Isten előttünk, mintha a napot vászonra festve szemléljük; az ó-szövetségi törvényben olyan ő, mint a felhők által elborított napfény és csakis az új testamentom Krisztusában tűnik elő Isten lényének tündöklő fensége, Krisztus levén *az ő fényességének dicsősége és az ő személyének kimetszett bélyege* (Zsid. 1, 3). Istenhez egyedül Krisztus Urunk útján közeledhetik a bűnös s valamint

az emberi arcot az teszi csak széppé, ha kinn ragyog rajta a léleknek jósága, Isten végtelen hatalmát is az teszi ránk nézve kedvessé, ha szerető kegyelme a Krisztusban áttündököl azon.

Hálaéneket kell nekünk zengenünk, Keresztyén Társaim, a Fiúhoz, kinek szeretete olyan, mint a magas hegyről alázuhogó folyóvíz, melynek forrása soha, de soha el nem apad; buzgó hálaadással kell imádkoznunk ahhoz, ki fenhangon hirdeti mi nekünk a feltámadás és a boldog örök élet drága evangéliomát, melyet csak homályos álmoként sejtetett a törvénynek vallása. Hit által Isten fiává leszünk, — ezt tanuljuk az új-szövetségben, *hogyha fiak, tehát örökösök is, Istennek örökösei, a Krisztusnak pedig örökös társai* (Róm. 8, 17). Hirdessétek hát a megváltásnak fenséges örömmizetét örökkön örökké! Tekintsetek buzgó hálaadással a Fiura, ki azt hirdeté nekünk: *senki nem mehet az Atyához, hanem én általam* (Ján. 14, 6), kiről azt predikálta az új-szövetségi szentíró: *nem kézzel csinált szentségés helybe ment be a Krisztus, hanem a mennyekbe ment, hogy megjelenjék Isten előtt mi érettünk* (Zsid. 9, 24).

Mondjátok meg nekem, Keresztyén Társaim, lehet-e a bűnös embernek vigasztalóbb igazságot hirdetni, mintha azt predikáljuk nekik, hogy Istennek szent Fia, ki maga is öröktől fogva való Isten, fölemeli érettünk mindenható szavát az Atya trónjánál s kereszten kiállott szenvedésének és halálának örök érdemére mutatván, a boldog szentek és angyalok társaságában kegyelmet esdekel a mennyben számunkra?

Mondjátok meg nekem azt is, vajjon nem feledkezett-e meg Krisztus e méltóságáról az egyház, mikor lerántva őt közbenjárói hivatalának fenséges magaslatáról, helyette, a teremtetlen örök Ige helyett teremtetett véges lényeket, szenteket, vértanukat ültetett trónjára?

És mondjátok meg én nekem végül azt is, nem a lelkiekben forgolódott-e, nem a Jézus Krisztusnak, a Szentháromság második személyének, a Fiúnak méltóságát adta-e vissza Zwingli és vele az ő, reformátori munkát végzett társai, mikor Krisztus keresztyéjére, mint az Ur kegyelmének zászlójára mutatva, porba döntötték a teremtmények imádását, és nem a tiszta evangéliomot hirdették-e akkor, mikor azt prédikálták Krisztus Urunk szellemében: *lélek az, a mely megelevenít, a test nem használ semmit!* (Ján. 6, 63).

III.

Igenis, Atyámfiak, a reformáció Isten megelevenítő Szentlélekének hatása alatt működén, méltán tehetem beszédem utolsó részének tárgyává azon gondolatot, hogy *a reformáció engedelmeskedik a Szentlélek szavának.*

A hajó csak úgy haladhat nagy gyorsan elő a mély vizek fölött, ha szél feszíti ki vitorláit, épen úgy mi is csak akkor haladhatunk egyenesen a mi életünk kikötője felé, ha a Szentléleknek fuvallatát érzi a mi szivünk. Azzal biztatott meg e földön jártában idvezítő Urunk, azt tanítja nekünk Istennek szent könyve, hogy a mi lelkünknek leghübb vezetője Istennek Szentlelke. Minden jó gondolat, minden tiszta szándék, a valódi erkölcsinek nem csak akarása, de létrehozatala is Krisztus Szentlelkének hatása mi bennünk. *Ama vigasztaló Szentlélek*, mondja a Megváltó, *kit az Atya az én nevemben elbocsát, az megtanít titeket mindenekre és eszetekbe juttatja mindazokat, a melyeket mondtam néktek.* (Ján. 14, 26). A Szentlélek az, ki velünk az igazságot elfogadtatja, megérteti, elhiteti és a Szentlélek tanít meg minket az igazság iránti hódoló engedelmességre is. A Szentlélek az, ki megeleveníti azokat, a kik meghaltak a bűnökben, hogy dicsőítsék és magasztalják Istent örökkön-örökké. Kiszámíthatatlan becsesek a Léleknek gyümölcsei s kimondhatatlanul boldog az, a ki ezek birtokában tekinthet a mennyek országa felé.

Keresztyén Atyámfiak! A reformáció a maga tisztaságában büszkén vallhatja magát a Szentlélek igaz gyermekének, több százados története minden ponton igazolja ezt.

Nézd el azt az igaz hitet, mely más fundamentomot nem kíván, csakis a Krisztust; tekintsd azt a szeretetet, mely Isten országának ügyeért buzogva, elmegy a föld legtávolabbi vidékeire is, hogy Isten csudálatos dolgairól tanúságot tegyen a tudatlanok előtt; vagy szemléld azt a rendületlen bátorságot, mely félelmetlenül vallja meggyőződésének igazát a föld hatalmasaival szemben is s nem fél a börtön sötétségétől, nem riad vissza a gálya borzalmaitól: nézzed mindezeket, látni fogod a reformáció erejét a maga tiszta valóságában s el fogod azt nekem hinni, hogy a Szentlélek működik e nagyságos dolgokban.

És ha az a Zwingli, kinek emlékezetét most ünnepeljük, valami

benső titkos szózatnak engedelmeskedvén, fölmutatta lángoló szavainak erejével a lelki szabadság zászlóját; ha ő lelkiösmeretének szavára hallgatván, megzendítette az evangéliom kürtjének lelket-rázó harsogását; ha ő hiv volt mind halálig s tiszta honfiszerelem-től is indítatva, elveiért halálba dobta életét; ha ő végső imádságában is az Urnak szavaira támaszkodva, a léleknek a test fölötti végetlen hatalmát hirdette: ugyan mondjátok meg énnekem, hogy vajjon ő e tekintetben is nem az Ur szavának engedelmeskedett-e, melyet lelkében megerősített Istennek Szentlelke, mely vele együtt nekünk is nemes bátorságot, győzedelmi reményt, diadalmi hitet predikál: *„ne féljete azoktól, kik a testet ölik meg, a lelket nem ölhetik meg.”*

Keresztyén Atyámfiak! Jól tudom, hogy nem érintettem mindazon eszméket, melyeket beszédem folyamán érintenem lehetett s talán kellett volna is, de azt is nagyon érzem, hogy így is óriási-lag magas válaszfalat emeltem az eltévedett egyház és az abból kiszakadott reformáció között. Avagy nem azt mondtam-e, hogy míg amaz egyház az anyagit, a testit ültette föl trónra, addig a reformáció a szellemet, a lelket juttatta diadalomra?! Ámde ily válaszfalemelés semmiképen nem lehet az én utolsó czélom s a szeretet evangéliomának levén hirdetője, hadd fordítsam még egyszer szemeiteket ama magas hegyek szép hazájára, melynek mély völgyei közül Zwinglink alakja kiemelkedett. Hadd vezesselek el titeket az ő földi otthonához közel egy hegynek ormára s lássuk meg ott a természet napjának feljövetelét s Isten hatalma iránti csodálattal elteltlen szemléljük egy pillanatig a feledhetetlen szépségű látványt, mint aranyozza meg a feljövő napvilág a hideg hóhegyek merész magasságu ormait. De maradjunk még itt egy kevés ideig, tekintsünk le a magasságból a mélységbe s gyönyörködjünk benne, mint árad szét a világosság mély völgyek ölén is — s azután, — a mult képeitől a jelenre fordítva figyelmünket, — hadd mondjam el, Istenünk kegyelmét fenhangon hirdetve, hogy én azon egyház lelki világában is, melynek kebeléből a reformáció kiindult, tisztán látom, mint tört meg immáron a nagy s mély sötétség s mint árad mindtovább a tiszta világosság.

Hadd valljam be azt is, hogy én az Atya műveit megdicsőítő, a Fiu méltóságát visszaadó s a Szentlélek szavának engedelmeskedő reformácziót sem tekintem tökéletesen bevégzett ténynek. Nem is tekinthetem, mert tudnom kell nagyon jól, hogy az Atya dicsősége kimerithetetlen, a Fiu méltósága beláthatatlan s a Szentlélek hatása örök. Alapjában szilárd, győzelmi útjában feltarthatatlan a reformáczió, de csak akkor lesz övé végül is a győzedelmi pálma, ha le nem száll ama szilárd alapról, melyen a lélek szó van ragyogó betűkkel fölírva.

Óh ne hagyjuk soha kialudni ama napvilágnak fényét, mely szelid ragyogással behatol a völgyeknek mélyébe s tünde szivárványt von a zajló örvények habtorlata fölé. Ápoljuk szivünkben a lélek vallását, mely drága örökül maradt le mi reánk. Ápoljuk szivünkben a krisztusi vallást, mely bátor küzdelemre hív minket mindenha, ha a test a lelket el akarja ölni. *Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?* (Róm. 8, 13.) Nem félhetünk soha fenhangon hirdetni a boldog evangéliomot, mely az örök élet könyve az áldott Istenség magasztalására. Halljátok meg a szót ti világnak minden lakói és földnek lakosai, mely a haldokló reformátornak suttogó ajkáról elröppenve, földet rázó mennydörgéssé erősödött meg, halljátok meg, mint bátorít Krisztus szavaival, hogy ne féljünk s mint küld, hogy haladjunk *előre az Isten nevében!* Ámen.

UTÓIMÁDSÁG.

A te nagyságot magasztaltuk igénk szavaival, Atyánk a Krisztusban! A te örök dicsőségedet hirdettük, Megváltónk, Jézusunk! Neked tulajdonítottunk magunkban mindenjót, Istennek Szentlelke! Az evangyéliomi tiszta hit győzedelmét ünnepeltük hát, egy igaz Istenünk!

Fogadd, óh fogadd el magasztalásunk énekét, hogy megmutattad nekünk tisztán azon utat, melyen lélekben érülközhetünk te veled, hogy adtál nekünk férfiakat, kik hivek levén mindhalálig, tanító mestereink lettek a Krisztusra. Áldunk az igéért, mely boldog örök életre vezet el minket; imádsággal ajkainkon áldunk ez ige predikálásáért, mely alázattal bár, de tiszta öntudattal a te igaz akaratot hirdet. Fogadd el, óh Urunk, a te népednek buzgó fohását, mely a maga bűnös gyöngeségét bevallva, téged tart a végtelen hatalom és az örök szeretet kimerithetetlen forrásának.

Mi Urunk, Istenünk, áldj meg minket a tiszta háládatosság lelkével, hogy hitünk és életünk a te jóságodról beszéljen szüntelen. Tartsd meg tehát sziveinkben a te örök hatalmadnak buzgó-ságos imádását. Terjeszd közöttünk az igaz tudománynak fényét, hogy ne a testiek uralkodjanak felettünk, de mi magasan szállhasunk azok felibe lelkünknek szárnyain. Tartsd nyitva előttünk az életnek könyvét, hogy megismerhessük abból a te hatalmadat, mely kegyelmeddel egyesülvén, fölnyitja előttünk a boldog menyeket.

Megváltó Krisztusunk, te légy a mi lelkünk Fejedelme s Ura s váltsd meg azt vérednek tiszta áldozatával bűneinek büntetésétől.

Tisztítsd meg tudományoddal hiveidnek seregét már itt lenni a földön a nehéz bűnöktől, hogy ott fönna a mennyben, Atyádnak házában, könnyű legyen munkád, melyet mi érettünk végzész szeretettel.

Istennek Szentlelke, szállj le erősítő fuvalmaddal a mi szíveinkbe s tégy készekké mindnyájunkat a hit nehéz küzdelmeinek megharcolására. Övezd föl a te népedet a bátorságnak paizsával, hogy emelt fővel vallhassuk Krisztust idvességünk Fejedelmének, ha reánk támadna is a világ, melynek jéghideg szívének nem tudta még felolvasztani Krisztus evangéliomának napsugaras fénye. Légy velünk idelelenn, míg a vitézkező egyháznak vagyunk fiai, hogy odafönna az égben a győzedelmeskező egyháznak lehessünk majd diadalt aratott gyermekei.

Vezesd egyházunkat, óh Atyánk, mint a csöndes vizeknek folyását. Tedd munkáját áldásossá a tiszta keresztyénség tanítása által. Hadd legyen az hegyre épített magas város, honnan világosság terjed, jólét áradozik. Építsd benne a szeretetet, hogy Isten fiainak ismertessünk meg mindannyian. Adj e végre nekik bölcs vezetőket, hű pásztorokat és lelkes tanítókat, kik engedelmes népnek tanítsák a Krisztust az Atya Istennek dicsőségére.

Tartsd fenn magas fényben egyházunknak iskoláit, hol a hit evangélioma, a törvény igazsága s minden jó tudomány egyformán taníttassanak. Hadd legyenek ez iskolák akaratom szerint veteményes kertjei a mi egyházunknak, honnan buzgó egyháziassággal szívekben távozzanak el a te egyházadnak leendő Áronai és Mózesei, kik együtt küzdjenek a lelki Izráel lelkének boldogságáért.

És ha arra kérünk, Atyánk és Istenünk: áldd meg szép hazánkat, áldd meg királyunkat, letettük előtted szívünk egész áldozatát s nagy bizodalommal várjuk a te áldásodat, melyet megadsz hiveidnek a Jézus Krisztus érdeméért. Ámen.

A gyülekezet énekelte:

Felállóra a 37-ik dicséret 1. versét.

Predikáció előtt a 130-ik dicséret 1, 2. versét.

Predikáció után az 54-ik dicséret 1, 4, 5. versét.

A főiskolai énekkar énekelte:

Predikáció előtt Rossini énekét: Áldások Istene stb.

Predikáció után Luther énekét: Erős vár a mi Istenünk stb.

